

Серед інших позитивних аспектів книги О. Г. Мучника слід відзначити й авторські роздуми щодо перспектив розвитку Права в контексті реалізації природних прав людини, установчого права народу, взаємодії прав людини та правосуддя, місцевого самоврядування. Заслужують на увагу й порушені у книзі питання щодо конституційних обов'язків громадян та можливих обмежень свобод і прав людини (Розділ 5).

Слід зазначити, що автор не обходить гострі або дискусійні проблеми теорії та конституційно-правового регулювання відносин у сфері реалізації права на людську гідність в Україні, а навпаки, висловлює власні міркування відносно цього, прагнучи ґрунтовно їх аргументувати. Водночас, роблячи висновки та вносячи пропозиції, він усвідомлює, що наука не є статичною, а динамічною системою, та не претендує на істину в останній інстанції.

Не можна не відзначити й доступний для сприйняття стиль викладення матеріалу: автор демонструє своє вміння легко переходити від аналізу питань, які стосуються історії, до сучасності, доступно викладати складні наукові концепції та проблеми, давати визначення базовим категоріям та поняттям, здійснювати класифікацію важливих процесів і явищ тощо. У силу цього, рецензоване дослідження О. Г. Мучника має не лише наукове значення, а є виданням, яке можна використати як у навчальному процесі, так і в практичній діяльності фахівців у галузі конституційного права та процесу. Вона стане у пригоді для системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації юристів та буде доречною для тих, хто цікавиться проблемами прав людини. У силу цього, можна зробити висновок, що перед читачем – актуальне, високопрофесійне дослідження, яке є важливим внеском у вітчизняну політико-правову науку.

Н. О. АРМАШ

Надія Олексіївна Армаш, доктор юридичних наук, завідувач кафедри конституційного, адміністративного, господарського права та процесу Київського університету права НАН України

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Е. Б. ХАЧАТУРОВА «МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ У СУДНОБУДІВНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ СУПРОВОДЖЕННЯ»

Нині в нашій державі суднобудування являє собою наочний приклад однієї з найбільш глобально орієнтованих галузей промисловості. З одного боку, попит на окремі типи суден, з іншого – виробнича потужність підприємств суднобудування. Однак, у будь-якому випадку існує потреба в постачанні великої кількості комплектуючих виробів і запчастин для суднобудування та судноремонту через митний кордон України. Тому проведене автором і викладене в монографії наукове дослідження є дуже актуальним для сьогодення.

Осмыслити й узагальнити коло не досліджених питань щодо переміщення запчастин та комплектуючих виробів через кордон, які фактично випали з поля зору фахівців адміністративного права, а також змоделювати основні організаційно-правові засади діяльності органів митної справи з удосконаленням механізмів митного оформлення, супроводження, регулювання забезпечення суднобудівної галузі матеріальними ресурсами в умовах глобальної конкуренції, є в край необхідним для суднобудування. Комплексне дослідження цієї проблеми, її значення та необхідність виходять з можливості відтворити цілісну картину становлення сучасних напрямів розвитку суднобудівної галузі з застосуванням спрощених митних процедур при постачанні товарів із-за кордону для діяльності суднобудування.

Особливої актуальності за нинішніх умов набуває вивчення митної справи, оскільки її зростаюча роль у внутрішньо економічних відносинах та розширення діапазону її впливу на зовнішньоекономічну діяльність зумовили необхідність підходу до регулювання всього складного комплексу відносин, пов'язаних безпосередньо з реалізацією митної справи. За сучасних умов вона виступає не лише як інструмент та провідник зовнішньоекономічної діяльності й має важливе значення, будучи регулятором та засобом формування нових економічних відносин і зв'язків.

Автор провів ґрунтовний аналіз численних законодавчих актів із цієї проблеми, при цьому особливу увагу приділив не лише законам та міжнародним договорам, а й віднайшов та опрацював десятки підзаконних нормативно-правових актів, які в роботі представлені інструкціями, правилами, повідомленнями, наказами різних відомств та організацій, котрі певним чином впливають на регулювання митної справи у суднобудуванні.

Предметом наукової праці є сформульовані автором етапи дослідження, які відображено в чотирьох розділах.

© Н. О. Армаш, 2016

* Рецензія на кн.: *Хачатуров Е. Б.* Митне оформлення у суднобудівній галузі України: теоретико-методологічні засади та адміністративно-правове супроводження : монографія / Е. Б.Хачатуров. – Херсон : ФОП Гринь Д.Ф., 2015. – 467 с.

Розділ перший «**Теоретико-методологічна характеристика природи суднобудування та митних відносин**» містить п'ять підрозділів, у яких досліджується поняття, сутність, правова природа й державне регулювання суднобудування та митної справи. Характеризуються адміністративно-історичні чинники появи суднобудування і митних відносин. Наводяться та аналізуються зародження, поетапний розвиток світового суднобудування, починаючи ще зі створення засобів для пересування по воді стародавніх часів. Оскільки у той час ще не існувало державних кордонів та основним матеріалом для суден було дерево, необхідності в будь-якому оформленні при його пересуванні не було.

З'ясовано, що в період становлення суднобудування його розвиток був пов'язаний зі здійсненням військових походів, розвитком науки і техніки. Почали будуватись більш складні гребні судна: галери у декілька ярусів, потім – парусні судна. З часом збільшувалися розміри суден, удосконалювалося вітрильне озброєння, створювалися перші навігаційні прилади і суднове устаткування. Це дозволило з'ясувати, що сучасні морські судна здатні перевозити вантажі будь-яких розмірів та ваги, у той же час більша частина вантажопотоку морського транспорту припадає на наливні вантажі – нафту й нафтопродукти, а суховантажі мають меншу питому вагу. У монографії наведено умови посилення глобалізаційних процесів створення світової системи, яка дозволила б дістати від них максимальний позитивний ефект, знизивши до мінімуму витрати. Підґрунтям такої системи може стати співробітництво між країнами та динамічні інновації в суднобудуванні та судноремонті, за допомогою формування міжнародних інститутів взаємодії. Феномен глобалізації виходить за суто економічні рамки, так як вона передбачає утворення єдиного (загального) міжнародного, економічного, правового та інформаційного простору.

Слід також звернути увагу, що автором висвітлено основні історичні форми митної політики – політика державного протекціонізму та політика вільної торгівлі (лібералізація). Обґрунтовано, що завдання, які вирішуються державою в процесі проведення політики в напрямку суднобудування та митної справи, зумовлюють відповідні її функції. При цьому наголошено, що суднобудівна галузь заслуговує на особливу увагу з боку держави. Насамперед важливим є той фактор, що Україна зберегла доволі потужну суднобудівну базу з радянських часів, а також великі науково-дослідні та конструкторські організації. Розташування суднобудівної галузі України знаходиться у вигідному територіальному положенні з огляду на світову тенденцію переміщення центрів суднобудування на схід. Митно-тарифні відносини слугують успішному забезпеченню суднобудування імпортованими товарами.

Розділ другий «**Державне регулювання суднобудування та митної справи: нормативно-правова регламентація**» присвячений дослідженню нормативно-правової регламентації будівництва і вводу в експлуатацію цивільних суден та військових кораблів під наглядом класифікаційних товариств – Регістра судноплавства, адміністративно-правовому регулюванню митного оформлення в суднобудуванні при здійсненні зовнішньо-економічної діяльності, організаційно-правових та економічних чинників кооперації в суднобудуванні, стану і тенденцій правового регулювання інтеграції галузевих підприємств у суднобудуванні, а також правового забезпечення розвитку суднобудування та судноремонту.

У розділі комплексним є застосована в залежності від організації та ступеня повноти циклу побудови суден класифікація розподілення суднобудівних підприємств на суднобудівні заводи, суднобудівні верфі, судноскладальні верфі, здавальні бази. Існують також спеціалізовані судноремонтні підприємства, на яких виконують лише ремонт суден. Наведені особливості комплексного характеру правовідносин з митного оформлення, їх тісну взаємодію з суб'єктами суднобудівної галузі та правове регулювання нормами адміністративного, цивільного, інформаційного та інших галузей права.

Автор доводить, що першим кроком у питанні адміністративно-правового регулювання галузі має стати прийняття окремого нормативно-правового акта, який визначав би основи державної промислово-економічної політики у сфері морської діяльності України. Необхідність прийняття такого роду нормативно-правового акта, як Морська доктрина суднобудування в Україні, має велике значення. Вона буде першою ланкою правового регулювання як морської діяльності країни, так і розвитку суднобудівної промисловості зокрема. Другою ланкою, на погляд автора, має стати прийняття на основі доктрини галузевої програми розвитку суднобудування з обов'язковим урахуванням митних формальностей, які відіграють важливу роль.

Суднобудування є пріоритетною галуззю світового господарства, оскільки отримуваний за весь життєвий цикл судна – від проекту до списання на злам, високий економічний ефект є результатом взаємодії різних взаємопов'язаних видів економічної діяльності: суднобудування, суднове машинобудування, суднове приладобудування, судноплавство, судноремонт, портове господарство. Всі ці види економічної діяльності утворюють кластер, який здатний стабільно працювати в нашій державі за певних умов. Тому суднобудівна промисловість має всі необхідні передумови для того, щоб у майбутньому посісти провідне місце в подальшому економічному розвитку країни. Але в кожному випадку важливу роль відіграє митна справа.

Як вбачається, нині інститут адміністративно-правового регулювання митного оформлення в суднобудівній галузі є малодослідженим. Зростаючий зовнішньоекономічний товарообіг вимагає вдосконалення технологій переміщення товарів через митний кордон України, а порівняльно-правовий аналіз механізму митного оформлення в період становлення ринкової економіки і сьогодення в Україні до цього часу не проведено. Тому тема, досліджена автором, за сучасних умов є дуже актуальною для державного управління суднобудівною галуззю.

Розділ третій – «**Адміністративно-правове регулювання митних процедур у суднобудівній галузі**» містить сутність та адміністративно-правове регулювання митних режимів у суднобудівній галузі, наведена структура та організаційно-правова регламентація митних процедур у суднобудуванні й судноремонті, з'ясо-

вані нормативно-правові підстави застосування спрощених митних процедур у суднобудівній галузі, особливості здійснення митних формальностей щодо товарів військового та подвійного призначення для суднобудування, а також інтегрування міжнародних норм митних процедур.

Автором чітко визначено, що під митним режимом розуміють установлену, залежно від характеру та мети переміщення товару для суднобудування через митний кордон України, сукупність правових норм, що встановлюють митні процедури, які застосовуються до товару, його правовий статус, умови оподаткування та використання після митного оформлення. Запровадження митних режимів зумовлено, у першу чергу, необхідністю надання переміщуваним товарам певного статусу з метою забезпечення можливості здійснення митного контролю. Крім цього, застосування митних режимів дає можливість залежно від мети, терміну ввезення чи вивезення товарів або інших обставин застосовувати до них різні заходи правового регулювання. Наведена правова регламентація митних процедур у суднобудуванні при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Дослідником доведено, що правове регулювання економічних відносин держав світової спільноти нерозривно пов'язане з міжнародною регламентацією митних правовідносин. Спрощення митних процедур спрямоване на використання міжнародних стандартів, норм і практики, для сприяння оперативному проходженню митних процедур суб'єктами, що переміщують товари через митні кордони. Гармонізація в міжнародному митному праві здійснюється шляхом застосування стандартів, регламентів, резолюцій і спрощених митних процедур.

У монографії Е. Б. Хачатуров обґрунтовує необхідність спрощення процедур митного оформлення та контролю товарів для суднобудування з врахуванням загальносвітових тенденцій щодо поступового переходу до уніфікації оформлення вантажних митних декларацій та їх контролю шляхом створення і використання виключно машинозчитуваних документів, із застосуванням відповідних програмно-апаратних засобів. При цьому доведено, що митний режим тимчасового ввезення (вивезення) товарів військового та подвійного призначення встановлює особливості здійснення митних формальностей для застосування їх при будівництві або ремонті суден. Запобігання незаконному та неконтрольованому поширенню озброєння, боєприпасів, технологій військового призначення, товарів подвійного використання у т. ч. у суднобудуванні є одним із важливих напрямів діяльності митниці України, спрямованих на реалізацію її міжнародних зобов'язань і політики забезпечення національних інтересів та національної безпеки. Доведено, що митно-правове регулювання при ввезенні та вивезенні продукції військового призначення, інших контрольованих товарів має свою специфіку.

Розділ четвертий «**Правові тенденції митного оформлення у суднобудуванні**» містить сутність правового регулювання та забезпечення митного оформлення при переміщенні товарів суднобудівної галузі через митний кордон України, створення та застосування тимчасових сервісних зон на суднобудівних підприємствах, визначення регулятивного значення регламентації митних формальностей у суднобудуванні, лібералізацію митного оформлення в суднобудуванні та судноремонті: програма лояльності, правові чинники митного супроводження та інноваційне забезпечення суднобудування як механізм підвищення конкурентоспроможності галузі.

Автором доведено, що вивчення змісту та структури товару має велике значення і дозволяє з'ясувати його місце в товарній номенклатурі Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, призначених для суднобудівної галузі. Зміна митного режиму допускається за умови виконання всіх належних процедур заявленого режиму, дотримання вимог законодавства щодо тарифних і нетарифних заходів регулювання та подання митному органу для здійснення митного контролю й митного оформлення відповідних документів, які підтверджують заявлений режим.

Дослідником зазначено, що режим тимчасового ввозу комплектуючого обладнання, яке постачається іноземними замовниками суден, для виконання підприємством суднобудівних та судноремонтних контрактів, становить не більше трьох років. Термін перебування комплектуючого обладнання, що постачається іноземними замовниками суден для виконання підприємством суднобудівних та судноремонтних контрактів, обмежується 365 календарними днями без права на подовження термінів, при ввезенні у режимі переробки. Виявлена низка проблемних питань зумовлена інтенсифікацією євроінтеграційних процесів нашої держави та збільшенням конкурентного тиску.

У цілому монографія виконана на високому професійному рівні, достатньо проілюстрована графічним і табличним матеріалом, є легкою для сприйняття за мовою і стилем написання, логічною за структурою викладу.

Зазначена праця є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, та має наукову й практичну цінність. Результати дослідження можуть бути використані науковцями, працівниками органів державної влади та місцевого самоврядування, державними службовцями та суднобудівниками, викладацьким персоналом, слухачами та студентами ВНЗ, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та тими, хто має стосунок до даної сфери.